

Rättsavdelningen

Ekonomiavdelningen

Utvärdering av förordnandetaxan

Uppdragsredovisning

Innehåll

1	Sammanfattning.....	3
2	Bakgrund	4
3	Förordnandetaxan och dess syfte.....	5
	3.1 Varför en taxa i förordnandemål?.....	5
	3.2 Taxans utformning	5
4	Domstolsverkets tidigare uppföljning	6
	4.1 Uppföljningens ramar.....	6
	4.2 Uppföljningens resultat och Domstolsverkets bedömning	7
5	Kostnadsmässiga konsekvenser	7
	5.1 Analyserade faktorer.....	8
	5.2 Mätperiod.....	8
	5.3 Timkostnadsnormen.....	8
	5.4 Andelen förordnandemål	8
	5.5 Antal förordnanden.....	9
	5.6 Statens utgifter för förordnandemål.....	10
	5.7 Genomsnittlig ersättning per förordnande.....	10
	5.8 Tillämpning av förordnandetaxan.....	11
	5.8.1 Genomsnittlig ersättning enligt taxan	11
	5.8.2 Andelen förordnandemål enligt taxan	11
6	Övriga konsekvenser.....	12
	6.1 Synpunkter från samråd	12
	6.1.1 Sveriges Advokatsamfund	12
	6.1.2 Domstolschefsrådet (DC-rådet).....	13
	6.1.3 Åklagarmyndigheten.....	13
	6.2 Domstolsverkets bemötande	14
7	Slutsatser	14

1 Sammanfattning

Domstolsverket har enligt regleringsbrevet för budgetåret 2024 haft i uppdrag att redovisa en utvärdering av Domstolsverkets föreskrifter (DVFS 2023:5)¹ om ersättning till offentlig försvarare och målsägandebiträde i förordnandemål (härefter förordnandetaxan) som infördes den 1 juni 2023. Utvärderingen innefattar en analys av hur kostnaderna för förordnandemål har utvecklats och vilka övriga konsekvenser taxan har fått. Domstolsverket har under arbetets gång samrått med Sveriges advokatsamfund och Åklagarmyndigheten. Samråd har även skett med representanter från allmän domstol.

Införandet av förordnandetaxan var ett av de åtgärdsförslag som Domstolsverket lämnade till regeringen i slutredovisningen av uppdraget att analysera ersättningarna från anslaget Rättsliga biträden.² Redovisningen visade att förordnandemålen var särskilt kostnadsdrivande. Införandet av förordnandetaxan syftade bl.a. till att skapa bättre kostnadskontroll, förenkla ersättningshanteringen och att verka kostnadsdämpande.

Nu genomförd utvärdering visar att taxan är väl avvägd i fråga om tillämpningsområde. En klar majoritet av förordnandemålen ersätts enligt taxa. Det har skett en nedgång i den genomsnittliga ersättningen per förordnandemål från år 2023, dvs. det år taxan infördes. Den genomsnittliga ersättningen inkluderar dock både mål som ersatts enligt taxa och enligt timkostnadsnormen. Nedgången har alltså varit generell och det har inte varit möjligt att bedöma taxans direkta effekter på nivån av den genomsnittliga ersättningen. Det är dock ett rimligt antagande att taxan har haft en viss kostnadsdämpande effekt. Troligtvis har även uppmärksamheten som ersättningsfrågan fått genom media och andra myndigheters granskningar³ bidragit till detta.

Utifrån det samråd som genomförts med domstolarna kan konstateras att taxan upplevs som enkel att tillämpa och att dess införande anses ha underlättat hanteringen av ersättningsanspråken. Advokatsamfundets uppfattning är att förordnandetaxan fungerar på ett acceptabelt sätt, men att det finns viss förbättringspotential.

Sammanfattningsvis anser Domstolsverket att förordnandetaxan ger önskade effekter och att dess tillämpning fungerar väl.

---

¹ Upphävd och ersatt av DVFS 2024:16

² Uppdragsredovisning finns publicerad på Sveriges Domstolars externwebb: [Regeringsuppdrag om rättsliga biträden - Domstolsverket](#)

³ Justitiekanslern och Riksrevisionen, se vidare under avsnitt 2

2 Bakgrund

Under hösten 2020 tillsatte Domstolsverket en intern arbetsgrupp med uppgift att analysera kostnadsutvecklingen för rättsliga biträden. Detta arbete fortgick genom att Domstolsverket i regleringsbrevet för budgetåret 2021, fick i uppdrag att redovisa en analys över ersättningarna från anslaget 1:12 Rättsliga biträden m.m. under år 2021 i jämförelse med utvecklingen från och med år 2016 och framåt. I uppdraget ingick även att identifiera och konsekvensbeskriva vilka utbetalningar och andra åtgärder som var särskilt kostnadsdrivande, i syfte att skapa bättre kostnadskontroll i förhållande till anslaget.

Under samma period genomförde både Justitiekanslern och Riksrevisionen granskningar av den statliga kontrollen av ersättningar till rättsliga biträden. Båda granskningarna visade på brister i flera led av kontrollsystemet avseende ersättning till rättsliga biträden. Riksrevisionens granskning visade även att tingsrätterna inte utövade betryggande kontroll över hanteringen av ersättningen och att ersättningssystemet inte var utformat så att det bidrog till en god hushållning med statens medel.⁴

Domstolsverket redovisade sitt uppdrag till regeringen (Justitiedepartementet) den 1 mars 2022.⁵ Av analysen framgick bl.a. att antalet förordnandemål, dvs. mål där rättsligt biträde förordnats men förundersökningen avslutas utan att åtal väckts, ökat kraftigt samtidigt som den genomsnittliga ersättningen för dessa mål ökat utöver vad som kunde förklaras av den årliga uppräknings av timkostnadsnormen. Domstolsverket lämnade ett antal åtgärdsförslag och däribland ett förslag om att införa en särskild taxa i förordnandemål.

Ett förslag till föreskrift om taxa i förordnandemål togs fram och gick ut på remiss. Samtliga remissinstanser, förutom Sveriges advokatsamfund, tillstyrkte förslaget alternativt hade inga invändningar. Domstolsverkets föreskrift om taxa i förordnandemål trädde i kraft den 1 juni 2023. Parallellt med föreskriftsarbetet hemställde Domstolsverket hos regeringen om införande av en bestämmelse i förundersökningskungörelsen (1947:948) i vilken förundersökande myndighet skulle åläggas en skyldighet att underrätta domstol om dels att förundersökningen lagts ned, dels uppgift om förhörstidens längd. Domstolsverket fick endast gehör för det förstnämnda.⁶ Vid bedömningen av vilken ersättning som ska utgå i förordnandemål och om taxan ska tillämpas, utgår domstolarna därför i regel från det rättsliga biträdets uppgifter om förhörstid. Endast i undantagsfall kontaktas förundersökande myndighet för kontroll av uppgiften.

I denna promemoria redovisas Domstolsverkets utvärdering av taxeföreskriften i enlighet med uppdraget i regleringsbrevet för budgetåret 2024. Utvärderingen innefattar en analys över hur kostnaderna för förordnandemål har utvecklats och vilka övriga konsekvenser taxan har fått. Domstolsverket har under arbetets gång samrått med Sveriges advokatsamfund och Åklagarmyndigheten. Synpunkter har även inhämtats från domstolschefer inom Sveriges Domstolar genom det så kallade Domstolschefsrådet.

⁴ Se JK:s protokoll den 18 januari 2021, dnr 2020/6592 samt Riksrevisionens rapport den 4 oktober 2021, RiR 2021:27.

⁵ Uppdragsredovisning finns publicerad på Sveriges Domstolars externwebb: [Regeringsuppdrag om rättsliga biträden - Domstolsverket](#)

⁶ Se 14 e § förundersökningskungörelsen

3 Förordnandetaxan och dess syfte

3.1 Varför en taxa i förordnandemål?

I remissunderlaget med förslag till taxa i förordnandemål angavs bl.a. följande gällande taxans syfte.⁷

”Förordnandemålen bedöms ha stor inverkan på kostnadsutvecklingen för anslaget Rättsliga biträden. Utöver att antalet förordnandemål har ökat kraftigt har det samtidigt skett en ökning av den genomsnittliga ersättningen för dessa mål. Denna ökning kan inte enbart förklaras av den årliga uppräkningsnormen. Vilka andra bidragande orsaker som kan finnas är i viss mån oklart. Något som kan vara en bidragande orsak till kostnadsökningen är att rättens bedömningsunderlag inför ersättningsbeslut i förordnandemål ofta är bristfälligt i jämförelse med andra mål. I förordnandemål har det inte förekommit någon huvudförhandling som ger rätten en uppfattning om vad som utgör en rimlig arbetsinsats från det rättsliga biträdets sida i det enskilda målet. Om rätten inte särskilt begär in förundersökningsprotokollet, vilket torde ske endast i undantagsfall, har den inte heller någon överblick över hur arbetsinsatsen sett ut under förundersökningen. Rättens bristande insyn i det arbete som utförs under förundersökningen gör det särskilt komplicerat att bedöma skäligheten av ersättningsanspråk i förordnandemål.

En taxa med schabloniserad ersättning till offentliga försvarare och målsägandebiträden i förordnandemål innebär lättnader för de inblandade. En taxa underlättar domstolarnas hantering av arvodesfrågorna eftersom rätten i det enskilda fallet kan presumera att ersättning enligt taxan motsvarar skälig ersättning. Någon ingående granskning av arvodet från rättens sida är i regel inte påkallad när en taxa är tillämplig. För domstolarnas del har taxor även den fördelen att bevisbördan, för att ett ersättningsanspråk utöver taxan är skäligt, åvilar det rättsliga biträdet. Detta bidrar till ett rättssäkert och tidseffektivt arbete som lämnar större utrymme åt domstolarna att fokusera på kärnfrågorna i verksamheten.

En taxa medför även en ökad förutsägbarhet för det rättsliga biträdet som därmed lättare kan planera och begränsa sitt arbete till en rimlig nivå. Om ersättningen knyts till en taxa torde även den allmänna kostnadsutvecklingen för biträden bättre kunna förutses och det kan förväntas att taxan skulle vara generellt kostnadsdämpande. På så sätt kan en taxa i förordnandemål bidra till att förstärka domstolarnas möjligheter till att utöva betryggande kontroll över ersättningshanteringen. Den kostnadskontroll och goda hushållning med statens medel som ett införande av taxa i förordnandemål kan komma att innebära är sannolikt också positivt för allmänhetens förtroende för Sveriges Domstolar.”

3.2 Taxans utformning

Domstolsverkets taxa i förordnandemål reglerar ersättning till både offentliga försvarare och målsägandebiträden. Den utgår från förhörstiden under förundersökningen – till och med 3 timmar och 45 minuter – såsom brottmålstaxorna utgår från huvudförhandlingstiden. För det fall det rättsliga biträdet inte deltar i något förhör alls innan målet skrivs av, utgår ersättning enligt taxan för den kortaste förhörstiden.

---

⁷ Se aktbilaga 6, DOV 2022/211

Taxan gäller för sådana förordnandemål där förhör i närvaro av det rättsliga biträdet har förekommit under dagtid på vardagar. Taxan gäller inte om det förekommit någon typ av domstolsförhandling. Till skillnad från brottmålstaxorna gäller förordnandetaxan uttryckligen även om det förekommer fler än en misstänkt eller fler än en målsägande i förordnandemålet.

Taxan omfattar ersättning för allt arbete i förordnandemålet inklusive en timmes tidsspillan. Ett eventuellt yrkande om ersättning för tidsspillan *utöver* den timme som ingår i taxan ska bedömas enligt Domstolsverkets föreskrifter om tidsspillan. Taxans specifika ersättningsnivåer, relaterade till olika tidsintervall för den sammanlagda förhörstiden i målet, motsvarar de nivåer som anges som basarvode (nivå 1) i Domstolsverkets föreskrifter om brottmålstaxa för offentliga försvarare.

Taxan får frångås om målet krävt avsevärt mer arbete än normalt. Så är fallet endast om skälig ersättning för arbete i målet överstiger ett visst angivet gränsvärde som anknyter till den sammanlagda förhörstiden. Det finns också möjlighet att frångå taxan om visst arbete, som inte avser närvaro vid förhör under förundersökningen, varit nödvändigt att utföras under kvällstid eller under helg. I dessa fall finns alltså anledning att tillerkänna det rättsliga biträdet en högre ersättning än den som anges i taxan. Om det rättsliga biträdet varit vårdslöst, försumligt eller visat oskicklighet vid utförandet av uppdraget finns det däremot förutsättningar att frångå taxan och utdöma en lägre ersättning. När taxan frångås – i den mening att taxebeloppen inte tillämpas trots att grundförutsättningarna enligt föreskrifterna är uppfyllda – beräknas ersättningen för arbete i stället enligt huvudregeln om skälig ersättning med tillämpning av timkostnadsnormen. Ersättning för skälig tidsspillan bestäms i dessa fall i sin helhet enligt Domstolsverkets föreskrifter om tidsspillan.

4 Domstolsverkets tidigare uppföljning⁸

4.1 Uppföljningens ramar

Under hösten 2023 gjorde Domstolsverket en uppföljning av den faktiska tillämpningen av taxan. Under tre månader (15 september – 15 december) rapporterade åtta tingsrätter till Domstolsverket hur taxan hade tillämpats.

Uppföljningen inkluderade inte i vilken mån tingsrätternas beslut om ersättning hade överklagats. Hovrätterna medverkade därför inte i uppföljningen. Antalet överklaganden var förhållandevis litet och en sådan uppföljning skulle därför vara svår att genomföra med en rimlig arbetsinsats.

För varje förordnandemål rapporterade tingsrätterna huruvida förordnandetaxan varit *tillämplig* eller inte. När taxan hade varit tillämplig angav domstolen om det rättsliga biträdet hade begärt ersättning enligt taxa eller att taxan skulle frångås. I de fall det rättsliga biträdet hade begärt att taxan skulle frångås angav domstolen skälet till detta tillsammans med uppgift om begäran hade bifallits eller avslagits. Även vilken typ av brottslighet som målet rörde samt om det var en offentlig försvarare eller ett målsägandebiträde som yrkat ersättning rapporterades. Utan att det hade efterfrågats särskilt rapporterades några domstolar också när yrkad ersättning hade understigit taxans ersättningsnivåer. De åtta domstolarna som rapporterade hur taxan hade tillämpats stod för ungefär 25 procent av förordnandemålen. Totalt sett rapporterades 1 765 ersättningsbeslut, vilket motsvarade uppskattningsvis 15 procent av samtliga förordnandemål inom Sveriges Domstolar under uppföljningsperioden. Eftersom systemstöd för rapporteringen saknas och manuella rutiner har fått upprättas

⁸ Uppföljningen har sammanställts i en särskild promemoria som publicerats på Sveriges Domstolars externwebb: [Uppföljning visar att förordnandetaxan fungerar väl - Domstolsverket](#)

får en inrapportering om 65 procent⁹ anses godkänd. Av dessa ersättningsbeslut avsåg 583 förordnanden före den 1 juni 2023, dvs. *innan* förordnandetaxan började gälla. Den analys som gjordes avseende taxans tillämpning var följaktligen baserad på 1 182 (1 765 - 583) ersättningsbeslut. Enligt Domstolsverkets bedömning är det ett tillräckligt stort antal beslut för att kunna bedöma hur tillämpningen av taxan har fallit ut.

4.2 Uppföljningens resultat och Domstolsverkets bedömning

Av uppföljningen framgick att taxan hade varit tillämplig i 88 procent av förordnandemålen. Denna siffra visar att de avgränsningar som gjorts gällande exempelvis förhörtstidens sammanlagda längd och förhörtstid utanför ordinarie kontorstid, är rimliga och väl avvägda. Att taxan är tillämplig i så hög andel av förordnandemålen bedöms uppfylla dess syften, dvs. att effektivisera handläggningen av förordnandemål och ge en bättre kostnadskontroll.

I de fall taxan varit tillämplig visar analysen att biträdet begärt och beviljats ersättning i enlighet med taxan i nästan tre av fyra förordnandemål. I åtta procent av förordnandemålen har biträdet fått avslag på sin begäran att frångå taxan. Sammantaget gör detta att biträdet har fått ersättning enligt taxan i ungefär fyra av fem förordnandemål. I knappt vart femte förordnandemål har domstolen bifallit ett yrkande om att taxan ska frångås och i enlighet med yrkandet beviljat antingen ett *högre eller lägre* belopp än taxebeloppet.

Fördelningen av i vilken omfattning som ersättning begärts och beviljats i enlighet med taxan samt i vilken omfattning ett yrkande om frångående av taxan har bifallits eller avslagits får anses vara i linje med en önskvärd tillämpning av en taxa. Uppföljningen visar att förordnandetaxans tillämpning och belopp träffar flertalet fall men att det samtidigt finns utrymme att frångå den. Om inga yrkanden om att taxan ska frångås hade framställts och bifallits hade detta indikerat att taxan är alltför generös. Effekten av en taxa är att den i ett visst fall kan vara överkompenserande och i ett annat fall underkompenserande, men att det på totalen jämnar ut sig. Av analysen framgår att biträden i flera fall yrkat ersättning som understiger taxebeloppet.

Uppföljningen visar att det inte finns någon större skillnad i taxans tillämpning beroende på om det är en offentlig försvarare eller målsägandebiträde som förordnats. Inte heller brottstypen har haft någon större effekt på taxans tillämpning. Domstolsverkets sammantagna bedömning av uppföljningen från hösten 2023 är att förordnandetaxans tillämpningsområde, möjligheter till frångående samt belopp framstår som väl avvägda.

5 Kostnadsmässiga konsekvenser

En taxa är generellt kostnadsdämpande. Det kan därför förväntas att förordnandetaxan har lett till en viss kostnadsbesparing för Sveriges Domstolar och det allmänna. Det kan också förväntas att taxan är *indirekt* kostnadsdämpande i den mening att taxan till viss del verkar handlingsdirigerande för de rättsliga biträdenas arbete.

Förordnandetaxan trädde i kraft 1 juni 2023 och är inte tillämplig på förordnanden som ägt rum före nämnda datum. Effekterna av taxan inträder därför successivt då det inte finns någon ”skarp” brytpunkt, utan tidpunkten för förordnandet – inte tidpunkten för ersättningsbeslutet – styr om taxan är tillämplig eller inte. Rättsliga biträden som förordnats före den 1 juni 2023, men som begär ersättning efter detta datum ska alltså inte beviljas ersättning enligt taxan.

---

⁹ Siffran anger antal inrapporterade beslut genom totala antalet förordnandemål som finns i målstatistiken hos aktuella domstolar.

5.1 Analyserade faktorer

Följande faktorer har analyserats.

- Andelen förordnandemål i förhållande till det totala antalet brottmål.
- Antalet förordnanden i samtliga förordnandemål.
- Statens utgifter för samtliga förordnandemål.
- Genomsnittlig ersättning per förordnande i samtliga förordnandemål.
- Statens utgifter och genomsnittlig ersättning för förordnandemål enligt taxa.

5.2 Mätperiod

Domstolsverkets redovisning av uppdraget i regleringsbrevet för budgetåret 2021 omfattade perioden 2016–2024. Utvecklingen för år 2021 hann inte analyseras i sin helhet utan kommenterades endast översiktligt.

För att sätta taxan i ett större sammanhang och för att knyta an till tidigare gjord uppdragsredovisning, används i nu aktuell utvärdering mätperioden 2016–2024. I tabellerna nedan jämförs vidare utvecklingen under år 2024 specifikt med år 2022, dvs. det senaste helåret innan taxan infördes.

5.3 Timkostnadsnormen

Förordnandetaxan beräknas, liksom andra taxor, utifrån den timkostnadsnorm som regeringen varje år fastställer i enlighet med förordning (2009:1237) om timkostnadsnorm inom rättshjälpsområdet. I de förordnandemål där taxan inte är tillämplig utgår ersättning till de rättsliga biträdena enligt timkostnadsnormen. Den årliga uppräkningen av timkostnadsnormen sker med hjälp av Statistiska Centralbyråns tjänstprisindex för tjänster inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik. Utvecklingen av timkostnadsnormen de senaste åren framgår av tabellen nedan.

Utveckling av timkostnadsnormen

År	Med F-skatt*	Utan F-skatt*	Ökning (%)
2021	1 425 kr	1 084 kr	
2022	1 442 kr	1 097 kr	1,2%
2023	1 476 kr	1 123 kr	2,3%
2024	1 531 kr	1 165 kr	3,7%
2025	1 586 kr	1 207 kr	3,6%

Effekterna av en förändrad timkostnadsnorm redovisas inte särskilt i tabellerna nedan. Det bör dock noteras att timkostnadsnormens utveckling påverkar statens utgifter för förordnandemål.

5.4 Andelen förordnandemål

För att få fram antalet förordnandemål (både de som ersätts enligt timkostnadsnorm och enligt taxa) ur gruppen avslutade brottmål har målen delats in i två grupper beroende på om ansökan om stämning krävs eller inte. Därefter kontrolleras om det finns en stämningsansökan i de mål där det krävs. Om stämningsansökan saknas betecknas målet som ett förordnandemål. Denna metod används genomgående i denna redovisning. Det kan observeras att i antal avgjorda förordnandemål i tabellen nedan ingår även sådana mål som avskrivits efter avslag på begäran om förordnande av rättsligt biträde.

Antal och andel förordnandemål av avgjorda brottmål i tingsrätt

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Förändring 2022–2024	
										Antal	%
Antal avgjorda brottmål	82 403	86 295	93 228	100 728	115 183	122 028	122 933	126 330	136 255	13 322	10,8%
Antal avgjorda förordnandemål	23 311	26 329	29 645	34 178	41 454	42 132	38 693	38 588	44 309	5 616	14,5%
Andel förordnandemål	28,3%	30,5%	31,8%	33,9%	36,0%	34,5%	31,5%	30,5%	32,5%		

För att få fram andelen förordnandemål divideras antalet avgjorda förordnandemål med det totala antalet avgjorda brottmål. Resultatet visar att andelen förordnandemål ökade fram till år 2020 för att sedan minska något. Under år 2024 syns en ökning igen. Antalet avgjorda brottmål har ökat varje år, medan antalet avgjorda förordnandemål minskade under år 2022 och 2023 jämfört med de tidigare höga nivåerna. Under år 2024 ökade antalet avgjorda förordnandemål med 14,5 procent jämfört med år 2022, till de högsta nivåerna under analysperioden.

Att antalet och andelen förordnandemål ökat under tidigare år kan bero på att de enskilda har blivit mer medvetna om sin rätt till biträde. En möjlig förklaring till den marginella minskningen under åren 2022 och 2023 kan vara införandet av Snabbare lagföring som genererar fler mål som sällan kräver rättsligt biträde samt att målen delas upp i fler mål som ger fler brottmål totalt sett. En stor andel, 44 procent av samtliga brottmål med stämning, ingick i Snabbare lagföring under år 2024. Ökningen av förordnandemål under år 2024 kan även i viss mån förklaras med att brottstyper där förordnanden är vanligt förekommande har ökat i utflöde från Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten, då de har lagt mycket resurser på den grova brottsligheten. Det syntes en ökning rörande våldtäkter, övriga sexualbrott, misshandel, rån, brott mot frihet och frid (olaga hot, ofredande mm), där förordnanden i regel sker.

Det kan alltså konstateras att andelen förordnandemål har ökat över tid, men minskat år 2022 och 2023 för att återigen öka något under år 2024. I nuläget går det inte att säga om denna ökning är tillfällig eller om det handlar om ett trendbrott.

5.5 Antal förordnanden

Av tabellen nedan framgår antalet förordnanden avseende offentlig försvarare respektive målsägandebiträde i samtliga förordnandemål vid tingsrätt. Uppgifterna har inhämtats från systemet Kostnader i mål (KIM), där det går att få fram antalet utbetalda ersättningar. För att ett rättsligt biträde ska få ersättning krävs att det rättsliga biträdet i ett tidigare skede blivit förordnat. Varje ersättning kan därför förutsättas motsvara ett förordnande.

Antal ersättningar i förordnandemål per biträdesroll

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Förändring 2022–2024	
										Antal	%
Offentlig försvarare	14 714	16 322	17 975	20 259	23 450	23 560	21 252	20 037	21 907	655	3%
Målsägandebiträde	7 405	8 491	9 813	11 833	14 280	14 150	13 788	13 479	15 423	1 635	12%
Totalt	22 119	24 813	27 788	32 092	37 730	37 710	35 040	33 516	37 330	2 290	7%

Antalet förordnanden ökade fram till år 2021 då de minskade marginellt. Den minskande trenden fortsatte under år 2022 och 2023, men under år 2024 ökade antalet förordnanden med sju procent jämfört med år 2022. De två biträdesrollerna följer ungefär samma kurva, men antalet förordnade målsägandebiträden ökade något kraftigare från år 2022 till 2024 jämfört med antalet offentliga försvarare. Antalet

förordnanden följer i stort utvecklingen för antal avgjorda förordnandemål i tingsrätt.

5.6 Statens utgifter för förordnandemål

Av tabellen nedan framgår statens totala utgifter för offentliga försvarare och målsägandebiträden i samtliga förordnandemål vid tingsrätt, således inte enbart i taxemål utan även i förordnandemål där ersättning utgått enligt timkostnadsnormen.

Statens utgifter (mkr) för förordnandemål per biträdesroll

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Förändring 2022–2024	
										Mkr	%
Offentlig försvarare	121	133	152	179	208	214	197	179	180	-17	-9%
Målsägandebitråde	57	66	80	99	120	124	121	112	114	-8	-6%
Totalt	179	199	231	279	328	338	318	291	293	-25	-8%

Statens utgifter i förordnandemål har ökat varje år från 2016, med ett trendbrott år 2022 då utgifterna minskade från föregående år. Minskningen fortsatte under år 2023, men för år 2024 syns åter en marginell ökning, dock inte lika kraftig som i fråga om antalet förordnanden. Jämfört med år 2022 minskade i stället utgifterna med ca 25 miljoner kronor, motsvarande åtta procent. Utgiftsutvecklingen följer således i stort målavgörandet i tingsrätt då utgifterna ökat när antalet avgjorda förordnandemål har ökat och vice versa. Utgifterna per de två biträdesrollerna följer över lag samma kurva.

5.7 Genomsnittlig ersättning per förordnande

Av tabellen nedan framgår den genomsnittliga ersättningen för offentliga försvarare samt målsägandebiträden i förordnandemål vid tingsrätt för respektive år. De totala utgifterna som redovisats i avsnitt 5.6 har dividerats med antalet ersättningar. Det bör observeras att i den genomsnittliga ersättningen ingår både mål där ersättning beräknats enligt timkostnadsnorm och enligt taxa.

Genomsnittlig ersättning (kr) i förordnandemål per biträdesroll

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Förändring 2022–2024	
										Kr	%
Offentlig försvarare	8 242	8 132	8 450	8 851	8 875	9 081	9 256	8 941	8 197	-1 059	-11%
Målsägandebitråde	7 730	7 775	8 110	8 389	8 409	8 797	8 779	8 323	7 360	-1 418	-16%
Totalt	8 070	8 010	8 330	8 680	8 699	8 975	9 068	8 692	7 852	-1 217	-13%

Den genomsnittliga ersättningen i ett förordnandemål har inte ökat lika kraftigt under analysperioden som antalet förordnanden och statens utgifter. De senaste två åren har ersättningen minskat något, särskilt under år 2024. I jämförelse mellan år 2022 och 2024 minskade genomsnittet med 11 procent för offentliga försvarare och med 16 procent för målsägandebiträden. Före år 2022 hade den genomsnittliga ersättningen till de båda biträdesrollerna sammantaget ökat varje år sedan 2017. Det finns flera tänkbara faktorer som kan ha bidragit till förändringen mellan år 2022 och 2024. Den uppmärksamhet som ersättningsfrågor generellt har fått på senare tid genom Riksrevisionens rapport, regeringsuppdraget rörande anslaget för rättsliga biträden och medias rapportering kan haft inflytande på de rättsliga biträdena och bidragit till ett större engagemang hos domarkåren för frågorna. Även införandet av förordnandetaxan den 1 juni 2023 har med största sannolikhet bidragit till förändringen.

5.8 Tillämpning av förordnandetaxan

För perioden 2016 till dess taxan infördes finns inga praktiska möjligheter att avgöra vilka förordnandemål som skulle kunna ha ersatts enligt förordnandetaxan, om den hade varit gällande. Det är inte heller möjligt att med statistisk säkerhet särskilja de ersättningar som utbetalats i enlighet med förordnandetaxan efter att den trädde i kraft. I denna analys får därför göras antagandet att taxan har tillämpats för de ersättningar i KIM som motsvarar något av de belopp som anges i bilagan till taxeföreskriften (här benämnda taxebelopp).

5.8.1 Genomsnittlig ersättning enligt taxan

Enligt övergångsbestämmelserna i förordnandetaxan ska ersättning enligt taxan inte utgå för rättsliga biträden som förordnats före den 1 juni 2023. Av den ekonomiska uppföljningen går det inte att se vilket datum som biträdet förordnades. I tabellen nedan har urval skett utifrån datum för utbetalning. Sannolikt redovisas en del utbetalningar till biträden som förordnades före den 1 juni 2023 och som alltså *inte* fått ersättning enligt taxa.

Ersättningar med taxebelopp i förordnandemål: Antal, statens utgifter och genomsnittlig ersättning per biträdesroll (juni 2023 – dec 2024)

	Antal förordnanden		Utgift (mkr)		Utgift per ersättning	
	2023 jun-dec	2024 jan-dec	2023 jun-dec	2024 jan-dec	2023 jun-dec	2024 jan-dec
Offentlig försvarare	3 528	12 932	14	54	3 978 kr	4 154 kr
Målsägandebitråde	2 034	9 291	8	37	3 805 kr	4 023 kr
Totalt	5 562	22 223	22	91	3 915 kr	4 099 kr

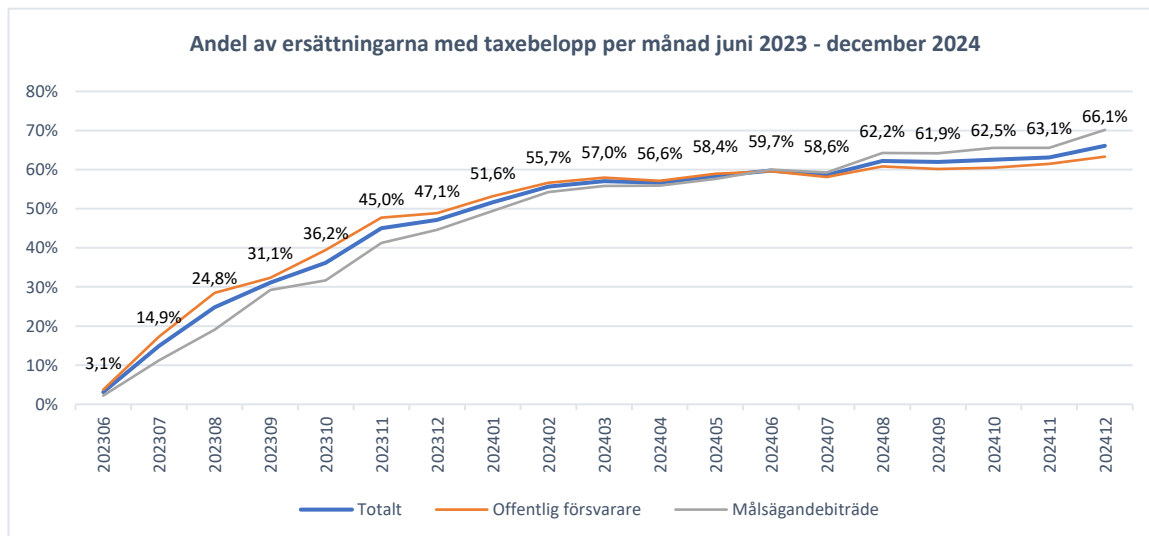
Tabellen ovan visar beslutade och utbetalade ersättningar under perioden då taxan varit tillämplig och som i KIM motsvaras av något av de taxebelopp som anges i förordnandetaxan.

Förordnandetaxans ersättningsnivåer baseras på förhörtidens längd och kan som mest generera en ersättning om drygt 9 300 kronor enligt 2024 års taxenivå, vilket motsvarar förhörtid upp till 3 timmar och 45 minuter. Av tabellen ovan framgår att den genomsnittliga utbetalade ersättningen enligt taxa ligger kring 4 000 kronor. Detta visar att taxan tillämpas i stor utsträckning i mål där förhörtiden varit förhållandevis kort (runt en timmes förhörtid). Det är inte praktiskt möjligt att redovisa jämförbara förordnandemål före och efter taxans ikraftträdande. Det kan dock konstateras att den genomsnittliga ersättningen enligt taxan är lägre än den genomsnittliga ersättningen för samtliga förordnandemål (jfr. tabell i avsnitt 5.7). Detta ligger emellertid i sakens natur eftersom förordnandetaxan endast tillämpas i mål som är mindre omfattande och därför genererar en lägre ersättning. Det kan också antas att taxan haft en viss kostnadsdämpande effekt.

5.8.2 Andelen förordnandemål enligt taxan

Andelen förordnandemål som ersätts enligt taxa har successivt ökat sedan taxan infördes i juni 2023, se diagrammet nedan. Utvecklingen är förväntad med hänsyn till övergångsbestämmelsernas lydelse, dvs. att taxans tillämpning är knuten till tidpunkten för förordnandet samt att utbetalningen normalt görs i samband med målavgörande.

Andel av ersättningar med taxebelopp i förordnandemål juni 2023 – december 2024 (per månad).

Efter årsskiftet 2023/2024 ersattes över hälften av förordnandemålen enligt den nya taxan. Denna ökning har därefter fortsatt och vid utgången av år 2024 var andelen ca 66 procent. Detta är visserligen något lägre än vad som framkom av Domstolsverkets egen uppföljning hösten 2023 (se avsnitt 4) där ersättning enligt taxa utgick i ca 70 procent av förordnandemålen. Emellertid måste en tillämpning av taxan i 65–70 procent av förordnandemålen anses vara tillfredsställande och tyder på att taxans utformning fungerar väl.

6 Övriga konsekvenser

6.1 Synpunkter från samråd

Förordnandetaxans konsekvenser berör främst de rättsliga biträden som föreskrifterna omfattar, dvs. offentliga försvarare och målsägandebiträden. Domstolsverket har således i enlighet med anvisningarna i regleringsbrevet samrått med Sveriges advokatsamfund i fråga om taxans tillämpning och inhämtat synpunkter på denna. Föreskrifterna tillämpas av allmän domstol, varför även dessa liksom Åklagarmyndigheten har fått tillfälle att lämna synpunkter.

6.1.1 Sveriges Advokatsamfund

Advokatsamfundet gjorde en egen utvärdering av tillämpningen av förordnandetaxan under perioden 1 juni till och med den 31 december 2023.¹⁰ Undersökningen byggde på totalt 123 blankettsvar samt ett fåtal fritextsvar. Av svaren kunde utläsas att en majoritet av de inrapporterade förordnandemålen, 565 av 776, hade beslutats enligt den nya taxan. Begäran om att frångå taxan hade skett i knappt vart tredje fall. Tingsrätterna hade beviljat frångående av taxa i 184 fall¹¹ av de 221 där frångående hade begärts. Det vanligaste skälet för begäran om att frångå var att målet krävt mer arbete än normalt. En begränsad uppföljning har därefter genomförts med hjälp av fristående sammanslutningar av advokater som verkar för frågor inom deras verksamhetsområden (s.k. kollegier).

Advokatsamfundet har under samråden med Domstolsverket i huvudsak anfört följande. Den sammantagna bedömningen, utifrån samfundets egen utvärdering, är att taxan fungerar på ett acceptabelt sätt och att de farhågor som fanns inför taxans ikraftträdande inte har besannats. Emellertid är taxans tillämpning inte helt

¹⁰ Se [Advokatsamfundet - Utvärdering förordnandetaxa](#).

¹¹ Ca 83 procent av fallen.

problemfri. Det finns fortsatt ett missnöje inom advokatkåren då man anser att biträdet inte får betalt fullt ut för nedlagt arbete. På ett principiellt plan anses taxan inte heller lämplig för vissa måltyper, exempelvis ungdomsmål, mål som rör våld i nära relationer och sexualbrottmål. Detta bland annat med hänsyn till det omfattande kurativa arbete som dessa mål ofta kräver. Advokatsamfundet förespråkar därför att dessa brottskategorier uttryckligen undantas från taxans tillämpning. Den mest återkommande anmärkningen avser dock taxans definition av förhörstid. Det är problematiskt att det saknas enhetliga principer för beräkning av förhörstiden. Det finns ett stort behov av enhetlighet och ersättning bör kunna utgå för arbete som går utöver de strikta förhörsramarna. Exempelvis borde inledande samtal med klienten och avslutande åtgärder som inte spelas in av förhørsledaren kunna omfattas av förhörstidsdefinitionen. Advokater har också uppmärksammat att vissa domstolar/domare tillämpar taxan på ett inkonsekvent sätt, främst när det gäller prövningen av begäran om att taxan ska överskridas. Bristen på enhetliga rutiner skapar frustration och risk för minskad rättssäkerhet.

6.1.2 Domstolschefsrådet (DC-rådet)

Samtliga domstolschefer ingår i domstolschefsgrupper som är forum för dialog och samverkan mellan Domstolsverket och domstolarna. Representanter från de olika domstolschefsgrupperna bildar DC-rådet. Domstolsverket har fört dialog angående förordnandetaxan med DC-rådet och därvid inhämtat synpunkter. I huvudsak har följande framkommit.

Sammantaget anses att förordnandetaxan förenklat arbetet med aktuella ersättningsfrågor. Taxan är enkel att tillämpa och bedömningen är att den sannolikt bidrar till ökad kostnadskontroll i aktuella mål. I de allra flesta fall godtas de uppgifter om förhörstid som det rättsliga biträdet lämnar, men i ett fåtal domstolar har det blivit brukligt att fråga förundersökande myndighet om uppgift om förhörstiden vilket upplevs som tidskrävande men nödvändigt. Det finns fortfarande önskemål om att förundersökande myndighet genom förordningsändring (förundersökningskungörelsen [1947:948]) åläggs en uppgiftsskyldighet gentemot domstol i fråga om förhörstiden. Det upplevs inte förekomma tillämpningsproblem i någon större utsträckning, men möjligen finns olika synsätt i fråga om hur förhörstiden bör beräknas. Till domstolarna har det inte framförts någon särskild kritik mot taxan från de rättsliga biträdena. Av vad som har framkommit överklagas inte beslut om ersättning i förordnandemål i någon större utsträckning.

6.1.3 Åklagarmyndigheten

Vid samråd med Åklagarmyndigheten har i huvudsak följande framkommit. Sedan förordnandetaxan trädde i kraft har vissa kammarschefer reagerat på att Åklagarmyndigheten i vissa fall föreläggs att till domstolen inkomma med uppgift om den sammanlagda förhörstiden under förundersökningen. Uppfattningen är att Åklagarmyndigheten i normalfallet inte ska behöva bistå domstolarna på detta sätt då det kräver en alltför stor arbetsinsats. Med tiden har dessa synpunkter från kammarscheferna minskat, vilket får tolkas som att det numera fungerar på ett tillfredsställande sätt. Åklagarmyndigheten delar inte advokatsamfundets önskemål om att vissa brottstyper bör undantas från tillämpningsområdet för förordnandetaxan. Inom en och samma brottskategori finns stora individuella skillnader, varför generella påståenden om att t.ex. sexualbrottmål inte lämpar sig för ersättning enligt taxa är problematiska. Åklagarmyndigheten har inga direkta synpunkter på taxans definition av förhörstid, utan förhåller sig i detta avseende till den start- och sluttid som antecknas i förhørsprotokollet.

6.2 Domstolsverkets bemötande

Domstolsverket delar i stort de synpunkter som framkommit vid samråd med aktuella parter. Domstolsverket anser dock inte att förordnadetaxan bör begränsas genom att vissa brottstyper utelämnas från det taxasatta området. I verkets uppföljning under hösten 2023 kunde konstateras att brottstypen inte visade sig ha någon större effekt på taxans tillämpning. Vidare instämmer Domstolsverket i Åklagarmyndighetens resonemang om att det inom en och samma brottskategori finns stora individuella skillnader, vilket innebär att det är svårt att göra generella undantag och ett rättvisande urval av brottskategorier. En taxekonstruktion där vissa brott undantas från tillämpningsområdet förekommer inte heller i någon av Domstolsverkets övriga ersättningsföreskrifter för rättsliga biträden. Det är sannolikt så att vissa mål på förundersökningsstadiet kan kräva mer arbete än normalt, exempelvis i fråga om kurativa åtgärder. Om sådant arbete bedöms ersättningsgillt och övriga förutsättningar är uppfyllda finns alltid möjligheten att i det enskilda fallet begära frångående av taxan på samma sätt som är möjligt enligt exempelvis brottmålstaxan.

När det gäller definitionen av förhörstid i förordnadetaxan instämmer Domstolsverket i att det är viktigt att den är så tydlig som möjligt för att ge goda förutsättningar för en enhetlig tillämpning. Domstolsverket tar därför gärna emot förslag till reviderad lydelse och kommer också att följa rättsutvecklingen i detta avseende.

7 Slutsatser

Införandet av förordnadetaxan gav initialt upphov till en oro inom advokatkåren för att taxan inte skulle ge skälig ersättning, vilket skulle kunna drabba klienten och på sikt hota rättssäkerheten. Efter drygt ett och ett halvt års tillämpning av taxan kan dock konstateras att dessa farhågor inte har besannats. Advokatsamfundets uppfattning är numera att förordnadetaxan fungerar på ett acceptabelt sätt men att det finns viss förbättringspotential. För de allmänna domstolarnas del är tongångarna övervägande positiva. Taxan upplevs enkel att tillämpa och dess införande anses ha underlättat hanteringen av ersättningsanspråken. Förordnadetaxan har dessutom sannolikt bidragit till en bättre kostnads kontroll. Åklagarmyndigheten har inte framfört något förändringsbehov eller haft några särskilda synpunkter på förordnadetaxan i sak.

Utvärderingen visar att ersättning utgår enligt förordnadetaxan i flertalet förordnandemål (60–70 procent). Av Domstolsverkets tidigare utvärdering (se avsnitt 4) framgår vidare att yrkande om att frånga taxan är relativt sällan förekommande. Förordnadetaxan får således anses vara träffsäker i fråga om de avgränsningar som gjorts.

Om en taxa tillämpas i hög utsträckning, vilket alltså har visat sig vara fallet med förordnadetaxan, kan utgiftsutvecklingen bättre förutses. Förordnadetaxan bedöms dessutom ha bidragit till att effektivisera rättens ersättningsbedömning, vilket lämnar större utrymme åt domstolarna att fokusera på kärnfrågorna i verksamheten. Vidare bedöms taxan förstärka domstolarnas möjligheter till att utöva betryggande kontroll över ersättningshanteringen.

Angående de ekonomiska konsekvenserna kan konstateras att såväl den totala utgiften för staten för samtliga förordnandemål som den genomsnittliga ersättningen i samtliga förordnandemål minskat något under år 2023 och 2024. Orsaken till minskningen kan inte med säkerhet fastställas, men rimligen har införandet av förordnadetaxan bidragit till denna nedgång. Sammanfattningsvis konstaterar Domstolsverket att det, utifrån de undersökningar och samråd som genomförts, inte framkommit någon grund för att ifrågasätta skäligheten i förordnadetaxans ersättningsbelopp.